

Til stede hver dag

Handlingsplan om skolefravær
i Gran kommune

Innhold

Handlingsplan om skolefravær i Gran kommune	1
Innledning.....	3
1.0 Skolefravær - teori	5
1.1 Begrepsavklaringer.....	5
1.2 Risikofaktorer – hvem utvikler alvorlig skolefravær	6
Nevrobiologisk sårbarhet.....	8
1.2.1 Fraværets funksjon	9
1.2.2 Den onde sirkelen.....	10
1.2.3 Foreldrearbeid – det viktigste og det vanskeligste?.....	11
1.2.4 Barnets stemme	12
2.0 Forebygging	13
2.1 Et godt læringsmiljø.....	13
2.1.1 Elevenes psykososiale miljø	13
2.1.2 Elevenes faglige læringsmiljø	13
2.1.3 Relasjonen mellom lærer og elev	13
2.1.4 Godt skole-hjem-samarbeid.....	14
2.2 Gode overganger: barnehage-barneskole-ungdomsskole	14
2.3 Fraværsrutiner	15
2.3.1 Rutinebeskrivelse for oppfølging av fravær.....	15
3.0 Hva gjør vi ved skolefravær.....	17
3.1 Kontakt med foresatte	18
3.2 Kartleggingsamtale	18
3.3 Tiltak.....	20
3.3.1 Grunnleggende prinsipper.....	20
3.3.2 Tiltaksplan.....	21
3.3.3 Sykdom.....	22
3.4 Evaluering	22
3.4.1 Når skal bekymringsmelding sendes til barnevernet?	23
3.5 Veggen videre.....	24
3.5.1 Koordinering.....	24
Referanseliste.....	24
Tegninger/ utsnitt av tegninger:.....	25
Vedlegg	26
Vedlegg 1: Eksempel på tiltaksplan.....	26
Vedlegg 2: Eksempel på en annen type plan.	28
Vedlegg 3: Tom ukeplan:	29
Vedlegg 4: Eksempel på ukeplan	30
Vedlegg 5: Eksempel på ukeplan	31

Innledning

De som jobber i skolen og i hjelpeapparatet rundt, som helsesykepleiere og PP-tjenesten, har over tid sett at vi ikke lykkes godt i arbeidet med å forebygge skolefravær. Vi har til enhver tid pågående saker hvor alvorlig og langvarig skolefravær skaper store vansker for barn, unge og deres familier.

Dessverre blir disse barna ofte fanget opp for sent, der små tiltak tidlig kunne hatt stor effekt og spart enkeltindivider, familier, skoler og samfunnet for større vansker senere. Ofte har problemet fått utvikle seg for lenge og vokst seg stadig mer komplekst og vanskelig.

I denne handlingsplanen er skolefravær i fokus. Målet er å gjøre de ansatte i skolen mer bevisst på problematikken, og skape gode rutiner på området slik at alle vet hva vi snakker om og hvem som har ansvar for hva.

Gran kommune har hatt tradisjon for å tenke fravær i prosent – 10 og 15 prosent. Har vi blitt for «låst» i disse prosentene? Gjør dette at vi ikke reagerer raskt nok? Handlingsplanen går bort fra prosent-regelen og skaper en rutine som tar tak i fravær på et tidligere tidspunkt. Det er avgjørende.

Handlingsplanen angir rutinen for hvordan den enkelte lærer, skolen som system, og hjelpeinstansene skal agere og arbeide for å få elevene tilbake på skolen.

Planen kan brukes på forskjellige måter. Teoridelen skal gi økt forståelse for problematikken og bør leses nøye. Dette er viktig for å skape en felles forståelse og holdning for å lykkes med arbeidet. Planen gir også handlingsverktøy i situasjonene. Dette er den gjeldende for oppfølging av fravær i skolene i Gran kommune. I arbeidet med planen har vi hatt god hjelp av å se på tilsvarende planer i andre kommuner, spesielt Nittedal: «Hver dag teller» (veileder for forebygging og oppfølging av alvorlig skolefravær).

Hvert skoleår består av 190 skoledager. Dersom en elev er borte ti undervisningsdager hvert skoleår, det vil si én dag per måned fra august til juni, utgjør dette *et halvt års skolegang* i løpet av grunnskolen. Dette vil være uheldig for de fleste elever. Slike fakta er viktig å formidle til både foreldre og elever. Ikke minst må alle vi som jobber i skole og hjelpeapparat ta dette inn over oss og gjøre

alt vi kan for å forebygge og komme tidlig inn ved bekymringsfullt fravær, helst allerede ved bekymringsfullt NÆRVÆR.

Det er sammensatte årsaker til skolefravær, og derfor er holdningen «**felles problem, felles løsning**» nødvendig. Målet er at alle elever er TIL STEDE HVER DAG.

Jaren, juni 2019 – Arbeidsgruppa:

Jorun Haukeli – enhetsleder, Helsestasjon og skolehelsetjeneste

Marte Brenne Nordstoga – kommunepsykolog

Haldis Lyckander – rektor, Jaren skole

Hege Buan Kristiansen – spesialpedagog/LOS, Gran ungdomsskole

Anette Brørby Bergsrud - enhetsleder, PPT

1.0 Skolefravær - teori

Denne delen skal gi bakgrunnsinformasjon om skolefravær og kort presentere sentral teori på området, i tillegg til risiko og beskyttelsesfaktorer. Det er nødvendig å gjøre noen begrepsavklaringer.

1.1 Begrepsavklaringer

På dette fagområdet brukes det i dag mange ulike begreper: skolevegring, skulk, skolenekting, alvorlig skolefravær, bekymringsfullt fravær, skolefobi og skolevegringsatferd. Andre kommuner som har laget veiledere og handlingsplaner på området bruker ulike begreper. Vår handlingsplan er inspirert av kommuner som bruker ulike begreper: Oslo kommune bruker «skolevegring», mens Nittedal kommune bruker «alvorlig skolefravær». Vi velger å bruke begrepet skolefravær, fordi vi ønsker å gjøre noe før fraværet har blitt alvorlig. Vi har utarbeidet en liste over typer fravær som krever tiltak.

Figur 1:

En elev har skolefravær som krever tiltak når

- udokumentert fravær er én enkelttime eller mer.
- dokumentert fravær er åtte enkeltdager i semesteret.
- eleven har kommet for sent tre i løpet av én måned.
- eleven møter opp på skolen, men forlater skolen eller klasserommet
- eleven har tre sammenhengende sykefraværsdager

Uansett hvordan vi ser på dette og hvilken definisjon vi bruker, er dette viktig: Å være TIL STEDE HVER DAG. Begrunnelsen ser vi nærmere på i denne teoridelen. Det er slik at for hver dag en elev er borte, øker mengden risikofaktorer som gjør det vanskeligere å komme tilbake på skolen. Skolefravær kan være like alvorlig og bekymringsfullt om det er skulk, langvarige ferieturer, medisinske grunner, vegring mot å gå på skolen eller andre ting. Det er viktig å rette oppmerksomheten også mot fraværets funksjon og hvilke mekanismer som oppstår – ikke bare den/de opprinnelige årsakene til fraværet. Når vi her har satt en grense på åtte dager fravær – sammenhengende eller oppstykket – er det i mange tilfeller grunn til bekymring før åtte dager har gått. Vær derfor

oppmerksom på et eventuelt mønster i fravær. Eksempelvis er det ofte fravær knyttet til enkeltfag eller enkeltdager.

Den fjerde dagen med sykefravær må lærer snakke med foreldre for å høre hvordan det går, og om det er noe skolen kan gjøre for at det skal være lettere å komme tilbake. Det er en fin anledning til å hilse til eleven og ønske velkommen tilbake til skolen igjen. Noen elever har somatiske sykdommer som fører til mye fravær. For andre elever kan de fysiske symptomene handle om at noe er vanskelig.

1.2 Risikofaktorer – hvem utvikler alvorlig skolefravær

Alvorlig skolefravær kan oppstå hos alle elever uavhengig av forhold som kjønn, sosioøkonomisk status og læreforutsetninger. Det kan oppstå i hele den opplæringspliktige alderen, men det er økt risiko ved skolestart og overganger. For eksempel overgang til ungdomsskolen, ved skolebytte, etter ferier eller perioder med sykdom (Utdanningsetaten, 2009). Det kan utvikle seg gradvis eller ha en mer plutselig oppstart. Bekymringsfullt fravær starter ofte med ***bekymringsfullt nærvær***. (Jordheim, 2017). I barneskolen kan det handle om elever som strever med å gå på skolen, men som ikke har et høyt fravær (ennå) fordi foreldre og skole klarer å tilrettelegge ved hjelp av tiltak. Dette går ofte eleven med på i barneskolen, men ikke like ofte i ungdomsskolen; for eksempel å bli fulgt inn på skolen av foreldre, eller å møtes av lærer i skolegården. Det kan være elever som ofte har mange «vondter» og føler seg dårlige, elever som viser engstelse ved adskillelse fra foreldrene, og som kan være redde for å gjøre nye ting/være i nye situasjoner. Vær spesielt obs på de som vegrer seg for gym og annerledesdager. Som ansatt i skolen er det svært viktig å være oppmerksom på dette vi kaller bekymringsfullt nærvær. Her kan det være tidlige tegn som det er viktig å plukke opp og gjøre noe med.

Barn og ungdommers utvikling skjer gjennom gjensidig samspill og påvirkning mellom barnet/ungdommen og omgivelsene. Det er faktorer både ved barnet/ungdommen og ved omgivelsene som kan virke beskyttende mot utvikling av fravær, på samme måte som det er faktorer både ved barnet/ungdommen og omgivelsene kan bidra til at alvorlig skolefravær utvikles. Slike faktorer beskrives som risiko- og beskyttelsesfaktorer. Disse oppsummeres i figur 2:

Oversikt over risiko- og beskyttelsesfaktorer	
Barnet/ungdommen	
Risiko	Beskyttelse
<ul style="list-style-type: none"> • Psykisk sårbarhet/psykiske vansker • Bekymringer for andre ting enn skole • Ekstremt innadventhet, behov for mye trygghet og bekræftelse • Prestasjonsangst • (Uoppdagede) lærevansker eller utviklingsmessige vansker • Lav sosial kompetanse • Sykdom eller diffuse fysiske plager 	<ul style="list-style-type: none"> • Positivt selvbilde og positiv selvhevdelse • God sosial kompetanse og gode sosiale relasjoner- minst én god venn • Skolefaglig mestring • Fritidsinteresser/aktiviteter
Familien	
Risiko	Beskyttelse
<ul style="list-style-type: none"> • Psykiske vansker eller lidelser hos foresatte • Samspillsvansker i familien • Store endringer i familiesituasjonen • Familien har lite støtte i sosialt nettverk • Foresatte har egne negative erfaringer og/eller negative holdninger til skolen 	<ul style="list-style-type: none"> • God psykisk helse hos foresatte • Tydelig grensesetting, godt samarbeid mellom foresatte • Foresatte er aktivt involvert i elevens skolegang • Familien har støtte i sosialt nettverk • Godt samarbeid mellom foresatte og skole
Skolen	
Risiko	Beskyttelse
<ul style="list-style-type: none"> • Mangelfulle rutiner for registrering og håndtering av fravær • U hensiktsmessig håndtering av, og holdninger til, fravær • Dårlig klasse- og læringsmiljø • Mobbing • Lite kontinuitet i opplæringen, mange lærerbytter/høyt lærerfravær, tilfeldig overføring av informasjon • Lav kompetanse om psykiske vansker hos barn 	<ul style="list-style-type: none"> • Gode fravær rutiner, registrering og oppfølging • God klasseledelse • Velfungerende, tilpasset opplæring • Trygg relasjon mellom lærer og elev • God informasjonsflyt ved overganger og lærerbytter • Gode rutiner og handlingsplaner for å gripe inn ved høyt fravær • Interne støttesystemer på skolen, klar ansvarsdeling mellom kontaktlærer og ledelse • Etablerte samarbeidsrutiner med eksterne instanser

Tabellen viser risiko- og beskyttelsesfaktorer ved skolefravær. Det er som regel flere årsaker til at elever utvikler alvorlig skolefravær, og problematikken er som regel sammensatt (Ingul, 2005). Årsakene til fraværet er både individuelle og relasjonelle. Dette kan ofte ikke skilles tydelig fra hverandre. Angst eller vegring kan være en individuell årsak til skolefravær. Begrepet skolevegring brukes ofte for å beskrive langvarig skolefravær, det et resultat av elevens angst for skolen eller noe forbundet med skolen. Frykt, redsel og angst er normale reaksjoner, men i noen tilfeller utvikler redselen seg slik at det skaper problemer i elevens hverdag.

Det kan også være angst for andre situasjoner eller hendelser som gjør at eleven uteblir fra skolen. For eksempel kan yngre barn som opplever separasjonsangst fra foresatt (redsel for adskillelse fra foreldrene) utvikle fravær som følge av dette.

I mange tilfeller kan vi oppleve det som vanskelig å identifisere konkrete årsaker til fraværet. Ofte har vanskene utviklet seg over tid og det som kanskje var utløsende i utgangspunktet, er kanskje ikke så aktuelt lenger. Det kan da være mer funksjonelt å se på *de opprettholdende faktorene* for fraværet – hva gjør at fraværet opprettholdes nå. Fagfolk som jobber mye med fraværsproblematikk er opptatt av at fraværet i seg selv blir en opprettholdende årsak til fraværet (Jordheim, 2017). Fravær fører til mer fravær. Jo mer og jo lenger man er borte fra fellesskapet på skolen, jo vanskeligere blir det å koble seg på igjen både faglig og sosialt. Uansett opprinnelige årsaker til fraværet, er det viktig å unngå «skylddeling». Å forsøke å fordele «skyld» i disse sakene, fører lite fruktbart med seg og kan føre til en ytterligere fastlåst situasjon.

Nevrobiologisk sårbarhet

Selv om skolefravær kan utvikle seg til å bli en vanske hos alle elever, er noen elever spesielt sårbare. Vi vil trekke frem gruppen av elever som har det vi kaller nevrobiologiske sårbarheter i form av diagnoser innen autismspekteret, ADHD og/eller Tourettes syndrom. Elever med disse diagnosene er ekstra sårbare for stress og kan lett bli overbelastet i en skolesituasjon, av ting som andre ikke opplever som stressende eller vanskelig. For eksempel har mange barn med disse diagnosene og utfordringene annerledes sensoriske opplevelser. Det betyr at de opplever sanseintrykk på en annen måte. Lyd, synsintrykk/lys, lukter, smaker, berøring og temperatur kan oppleves på en annerledes, ubehagelig og i verste fall smertefull måte. Ofte er mange inntrykk på en gang overveldende. Hvordan inntrykkene oppleves kan variere med dagsform og stressnivå ellers. En del barn klarer ikke å sette ord på hvordan de opplever sanseintrykk og er kanskje ikke klar over at de oppleves annerledes for dem enn en del andre. Disse elevene har større behov for rutiner, forutsigbarhet og oversikt for at skolehverdagen skal fungere bra. Sosialt samspill er ofte vanskeligere, og gjør barna enda mer sårbare for skolefravær. For de fleste elever er nettopp det sosiale aspektet en drivkraft i seg selv for å gå på skolen. For denne gruppen kan kanskje dette være det vanskeligste, særlig for elever med autismspektervansker.

Et pågående forskningsprosjekt i Norge viser høye tall i foreldrerapportert skolevegringsatferd, i gruppen av barn med autismespektervansker. Det rapporteres om at hele 53,2 prosent av barna i denne gruppen viste skolevegringsatferd i dette forskningsprosjektet. På tidlige trinn vises det i stor grad som vegringsatferd (men at foreldrene klarer å «dra barna med» på skolen), men på ungdomstrinnet vises det som fravær (foreldrene klarer ikke lenger «dra ungdommen ut»). (Munkhaugen 2018, Statped workshop skolefravær 24.10.18). Med så høye tall på vegring/fravær i denne elevgruppen, er det all grunn til å ha ekstra oppmerksomhet på tidligere tegn og være «føre var» fra dag én.

1.2.1 Fraværets funksjon

Skolefravær er, som beskrevet over, oftest svært sammensatt. Det kan være nyttig å se på hvilken funksjon fraværet fra skolen har for den enkelte elev, det vil si hva som bidrar til å opprettholde fraværet. Kearney og Silverman (1996) deler fraværets funksjon inn i fire undergrupper, basert på læringsteori. De beskriver hvordan atferdens konsekvenser gjør at atferd opprettholdes og forsterkes. Positive konsekvenser kan enten være å unngå en negativ opplevelse eller oppnå en positiv opplevelse.

<p>Unngå negative opplevelser</p> 	<p>1. Unngå stimuli som vekker negativ affekt eller emosjonelt ubehag Eleven opplever generelt ubehag i skolesituasjonen. Dersom eleven unngår skolen (og med dette den negative opplevelsen) opprettholdes og forsterkes atferden. Ubehaget trenger ikke nødvendigvis å være knyttet til spesifikke situasjoner, men i noen tilfeller kan det være det. For eksempel skolegården, brannalarmen, en bestemt voksen eller medelev, gymsalen og lignende.</p> <p>2. Unngå ubehagelige sosiale situasjoner eller evalueringssituasjoner Vegrings funksjon er mer spesifikt knyttet til unngåelse av situasjoner der eleven må eksponere seg sosialt eller bli evaluert. For eksempel snakke høyt i klassen, snakke med medelever, ha prøver eller fremføringer og lignende.</p>
<p>Oppnå positive opplevelser</p> 	<p>3. Oppnå oppmerksomhet fra foreldre eller viktige andre Eleven er borte fra skolen for å oppnå oppmerksomhet fra foreldre. Den positive konsekvensen (oppmerksomheten) eleven opplever når han/hun blir hjemme, opprettholder og forsterker fraværet fra skolen.</p> <p>4. Oppnå goder utenfor skolen Eleven er hjemme for å oppnå noe positivt. Det kan være belønninger som for eksempel å se på TV, spille dataspill, være med venner, rus og lignende. Den positive konsekvensen eleven opplever vil også her opprettholde og forsterke fraværet fra skolen.</p>

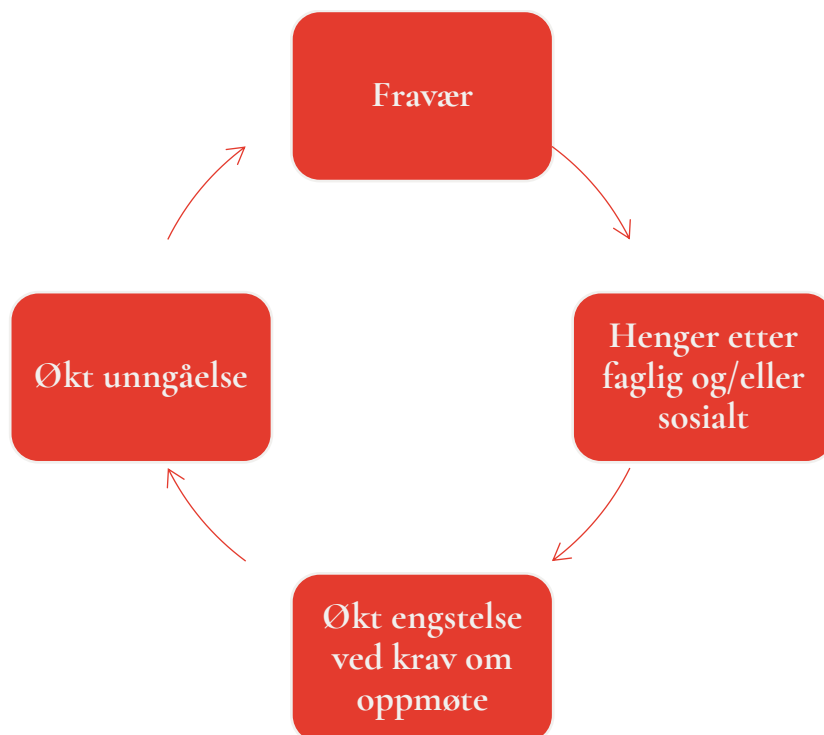
Figur 3 (oversikt basert på Kearney 2001)

Det er viktig å påpeke at det til enhver tid kan være flere av undergruppene beskrevet i oversikten som samtidig kan være med på å opprettholde elevens fravær. Dette er med på å illustrere den helhetlige forståelsen av langvarig skolefravær.

1.2.2 Den onde sirkelen

Figur 3 beskriver opprettholdende og forsterkende faktorer som bidrar til et langvarig skolefravær. I tillegg er en svært viktig opprettholdende faktor for skolefraværet fraværet selv – det å være borte fra skolen. Å være borte fra skolen over tid gjør at eleven blir sosialt isolert og mister tilhørighet til jevnaldrende. Eleven blir også hengende etter med det faglige skolearbeidet. Ved å ikke være på skolen får eleven heller ikke avkreftet eventuelle negative tanker om det å være på skolen. Over tid vil eleven kunne oppleve økt angst og depresjonsfølelse. Disse konsekvensene av fraværet gjør at det blir vanskeligere og vanskeligere å komme tilbake på skolen. Modellen under beskriver hvordan samspillet mellom disse opprettholdende faktorene ved fraværet kan bidra til å skape en ond sirkel.

Figur 4: «Den onde sirkelen» ved fravær – uavhengig av årsaken til fraværet:

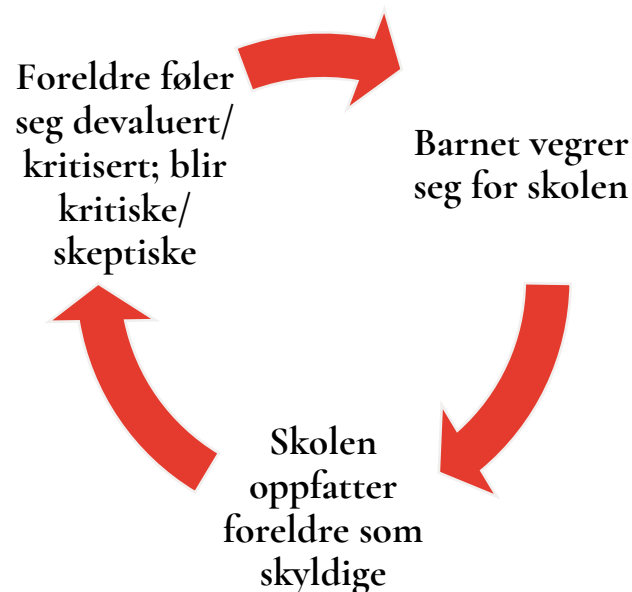
Rask retur til skolen er viktig (Havik, 2017). Modellen av «den onde sirkelen» tydeliggjør viktigheten av å få eleven tilbake på skolen. Jo lenger tid eleven er borte, desto vanskeligere vil det være å komme tilbake.

De negative sekundæreffektene av fravær er hovedårsaken til at hjemmeundervisning ikke anbefales som et tiltak ved skolefravær.

Hjemmeundervisning løser ikke den underliggende vansken, men kan bidra til å opprettholde fraværet. Kunnskap om «den onde sirkelen» ved skolefravær har også andre konsekvenser for tiltakstenkning. Å støtte opp om elevens sosiale relasjoner til jevnaldrende på skolen og sikre kontinuitet i arbeidet med skolefagene, blir to viktige tiltak. I tillegg vil det være hensiktsmessig å kartlegge mulige opprettholdende faktorer i hjemmet og diskutere tiltak med foresatte for hvordan disse faktorene kan minimeres (Oslo kommune 2009).

1.2.3 Foreldrearbeid – det viktigste og det vanskeligste?

Arbeid med foreldrene i skolefraværssaker er svært viktig, men oppleves ofte også som vanskelig. Foreldrene er elevens viktigste ressurspersoner. De må ivaretas og lyttes til. Det kan være lett for fagfolk å peke på «feil» foreldrene har gjort eller gjør, men det er avgjørende at vi er mindre opptatt av skylddeling og feil og hente frem alt vi kan av empati og forståelse for den kampen de står i.

Figur 5

Vi må avklare hvem i hjelpeapparatet som ivaretar og støtter foreldrene.

Foreldrene trenger støtte med planer og rutiner, og hjelp til å være i forkant. De

har behov for kunnskap om dynamikken i fraværet og kunnskap om engstelse/angst. Det er viktig å trygge foreldrene i at barnet tåler ubehag, og trygge de i at de også selv må tåle ubehag. Vi må formidle at foreldrenes holdning til skolen smitter over på barna: Hvis foreldrene er usikre på om skolen er et trygt sted å være, får de ikke barna dit. I dette arbeidet må skolen og hjelpeapparatet være tydelige: tørre å adressere og jobbe med foreldrenes usikkerhet, spørre om foreldrenes egne skoleerfaringer og om de har tillit til skolen og andre hjelpere. Målet er å motivere foresatte til å være åpne om situasjonen, slik at de kan få støtte av familie, venner og nettverket rundt. Sist men ikke minst er det viktig å ivareta eventuelle søsken til elever med alvorlig skolefravær.

1.2.4 Barnets stemme

«Barnets stemme» er et viktig prinsipp nedfelt i Barnekonvensjonen. Eleven skal få uttale seg og høres, det skal med som en del av vurderingen rundt «Barnets beste». Eleven kan høres på ulike måter. Hvordan vi tilrettelegger for «barnets stemme», må tilpasses alder og modenhetsnivå. Ved skolefravær må de involverte møtes jevnlig for å planlegge og å evaluere tiltak. Eleven kan være med i disse møtene, under visse forutsetninger. Eleven må oppleve situasjonen som trygg og håndterlig. For noen elever vil det være best å ha færrest mulig møtedeltakere. Møtedeltakerne må ikke være uenige, og tonen i møtet må være høflig og respektfull. I mange tilfeller vil det være hensiktsmessig at de voksne – foreldre/skole /andre samarbeidspartnere – er blitt enige om grunnleggende rammer og har diskutert eventuelle konfliktområder før eleven blir med i møtet. Derfor vil det ofte være hensiktsmessig at møtet er delt i to. Eleven kan uttale seg på egne vegne i møtet, eller bli representert av en voksen som har hatt samtaler med eleven om dette på forhånd. Dersom eleven ikke er til stede, er det viktig at en voksen har kartlagt elevens perspektiv og kan representere dette i møtet. Formålet med å lytte til barnets stemme er at

- eleven blir hørt og elevens perspektiv kommer frem.
- eleven er med og utarbeider tiltakene.
- eleven opplever at de voksne rundt har tro på ham/henne og tar elevens opplevelse på alvor.
- eleven opplever at det er et samarbeid rundt ham/henne, og at de voksne står sammen om planen som legges.

2.0 Forebygging

Dette kapitlet tar for seg hvordan vi kan forebygge skolefravær. Det er tatt utgangspunkt i beskyttelsesfaktorene som er beskrevet i kapittel 1, nærmere bestemt faktorene ved skoleomgivelsene som kan virke beskyttende mot utvikling av fravær. Kapitlet beskriver betydningen av et godt læringsmiljø, og et godt samarbeid mellom skole og hjem. Både skolen som system og hver enkelt lærer kan bidra til å forebygge at elever utvikler langvarig alvorlig skolefravær. Denne delen beskriver i tillegg hvordan skolens overgangsrutiner og rutiner for fraværshåndtering og oppfølging av fravær, kan forhindre at fravær utvikler seg i negativ retning.

2.1 Et godt læringsmiljø

Elever som trives og er motivert for å gå på skolen vil være mindre utsatt for å utvikle alvorlig skolefravær. Elever med alvorlig skolefravær gir selv uttrykk for at **det å bli sett og anerkjent av lærere** er en viktig motivasjon for å være på skolen. Hver elev har rett til tilpasset undervisning og et godt psykososialt læringsmiljø.

2.1.1 Elevenes psykososiale miljø

Skolens mandat er lovfestet i Opplæringsloven og innebærer blant annet at skolen til enhver tid arbeider aktivt for å fremme et trygt og godt skolemiljø for elevene. Eleven har en individuell rett til et trygt og godt psykososialt og fysisk skolemiljø. For det psykososiale miljøet er elevens egen opplevelse avgjørende. Kapittel 9A i opplæringsloven (1998) ivaretar elevenes rett til et trygt og godt læringsmiljø, slik at elevene trives og kan lære best mulig.

Den enkelte skoles handlingsplan mot mobbing og systemarbeid med elevenes læringsmiljø, er viktige faktorer for forebygging av langvarig alvorlig skolefravær. Skolene i Gran har en felles plan for å ivareta elevenes rettigheter i opplæringslovens kapittel 9A: «*Gran kommunes plan for skolenes arbeid med elevenes læringsmiljø*». Denne planen er å finne på skolenes hjemmesider.

2.1.2 Elevenes faglige læringsmiljø

God tilpasset opplæring vil virke forebyggende mot alvorlig skolefravær. Enkelte elever som er umotivert for skolearbeid vil kunne være til stede på skolen, uten at de engasjerer seg i det faglige arbeidet. I slike tilfeller er det viktig å stille krav til eleven, til tross for at eleven viser tydelig at han/hun ikke vil arbeide. Elevens arbeid må imidlertid tilpasses slik at eleven opplever mestring i det han eller hun gjør.

2.1.3 Relasjonen mellom lærer og elev

En god relasjon mellom lærer og elev er forebyggende mot langvarig alvorlig skolefravær. Relasjon kan beskrives som hva slags innstilling eller oppfatning du har

av andre mennesker (Nordahl et al, 2005). Vår opplevelse av en relasjon handler i stor grad om å *bli sett*. Dette innebærer blant annet øyekontakt, humor, et klapp på skulderen, personlige kommentarer og ros. Kommentarer kan omhandle fritidsaktiviteter, klær, skole, hjem og ferdigheter. Skal vi gi slike kommentarer og stille denne type spørsmål til barn og unge, forutsetter det at den voksne verdsetter barnets interesser, oppfatninger og erfaringer (Nordahl et al, 2005).

2.1.4 Godt skole-hjem-samarbeid

Et godt samarbeid mellom skole-hjem virker forebyggende mot langvarig alvorlig skolefravær, og skolen har en lovfestet plikt til å legge til rette for samarbeid med hjemmet (se del 4). Foreldresamarbeid må ha eleven i fokus og bidra til elevens faglige og sosiale utvikling. Dette er viktig for elevens motivasjon og trivsel. Et godt foreldresamarbeid er en viktig ressurs for skolen, for å styrke utviklingen av gode læringsresultater og læringsmiljø. Foresatte har mye kompetanse og tanker rundt hva som er det beste for deres barn. Å involvere foresatte er derfor viktig. Den enkelte skole skal ha egne planer med årshjul som beskriver innholdet i skole-hjem-samarbeidet. Foreldrenettverksarbeid er også viktig bidrag i skole-hjem-samarbeidet.

Allerede ved skolestart må foresatte få informasjon om Gran kommunes handlingsplan for skolefravær – «Til stede hver dag». Dette er viktig for å skape gode holdninger blant foresatte med tanke på skolenærvær. Vi må samtidig gjøre foresatte oppmerksomme på hva som er dokumentert og udokumentert fravær, og rutiner for søknad om permisjon. Foresatte har anledning til å søke om permisjon i tråd med kommunens permisjonsreglement. Hver søknad behandles individuelt og det gjøres en helhetlig vurdering.

2.2 Gode overganger: barnehage-barneskole-ungdomsskole

Overganger er ofte sårbare. Overganger mellom barnehage-skole og mellom barneskole-ungdomsskole, og eventuelt ved andre skolebytter, må forberedes godt. Kommunen har utarbeidet egne rutiner for overgangen fra barnehagen til barneskolen og fra barneskole til ungdomsskole. Disse prosedyrene skal sikre overføring av informasjon som kan være med på å forebygge alvorlig fravær.

Det er viktig at informasjon om barnas/elevens fravær viderefremmes til ny skole. Dersom foresatte samtykker i at informasjonen om eleven videreføres til ny skole, skal fravær være et eget punkt i overføringsmøter og skjemaer mellom barne- og ungdomsskole. Der det er eller har vært bekymring om fravær, bør logg av skolens kontakt med foresatte, og evaluering av tiltak sendes direkte til ny skole. Vi anbefaler i slike tilfeller å ha fravær som et eget punkt i den første utviklingsamtalen på ungdomsskolen. For å sikre en god overgang for barn som viser tidlig tegn til alvorlig

skolefravær, kan tiltak som besøk på ny skole og møte med ny kontaktlærer før skolestart, være til hjelp.

2.3 Fraværsrutiner

Gode fraværsrutiner kan forhindre at fravær utvikler seg til langvarig alvorlig skolefravær. Det å ha gode rutiner og følge opp disse er god forebygging. Det blir mer vanskelig å komme tilbake på skolen desto lenger eleven er borte ([jf. den onde sirkelen, figur 4](#)). Det er nødvendig med gode fraværsrutiner for den enkelte lærer og for skolen som system.

Følgende punkter gjelder for skolene i Gran kommune:

- Skolen må selv sørge for å ha en oppdatert fraværsprotokoll/fraværsoversikt til alle tider, hvor elevenes tilstedeværelse kommer tydelig frem.
- Skolen følger veilederens rutiner for hvordan fravær følges opp.
- Alle lærere gis årlig opplæring i føring og oppfølging av fravær.
- Kommunens rutiner er kjent og tilgjengelige for skolens lærere, elever og foresatte.
- Handlingsplanen «*Til stede hver dag*» legges ut på skolenes nettsider.

2.3.1 Rutinebeskrivelse for oppfølging av fravær

Gran kommune har en felles overordnet rutine for oppfølging av fravær, det er hver skoles ansvar å gjøre rutinene kjent for lærere og foresatte. I tillegg følger ungdomsskolene IKO-modellen (Identifisering, Kartlegging og Oppfølging).

DAGSJEKKEN

- Kontaktlærer/ev. faglærer sjekker daglig Transponder meldingsbok før første undervisningstime, og fører fravær i Visma. Årsaken til fraværet skal registreres i Visma.
- Er eleven borte, og det ikke er mottatt fraværsmelding, skal hjemmet kontaktes på Transponder. Får man ikke svar, kontakter ledelsen hjemmet umiddelbart.
- All udokumentert fravær skal følges opp med umiddelbar kontakt med hjemmet.

UKESJEKKEN

- Kontaktlærer sjekker status på fravær.
- Kontaktlærer sjekker eventuelle sammenfall i fravær på søsken.
- Har en elev åtte dager eller mer skal ressursteamet ved rektor og hjemmet kontaktes.

MÅNEDSSJEKKEN

- Rektor (eller den rektor har delegert dette til, for eksempel sosiallærer eller inspektør) gjennomgår årsaker til fravær med bakgrunn i føring i Visma.
- Udokumentert fravær følges opp med innkalling til samtale med foresatte, der ressursteamet avgjør hvem som deltar.

SEMESTERSJEKKEN

- Kontaktlærer gir beskjed til ressursteam ved rektor hvis dokumentasjonen for fraværet viser et bekymringsfullt mønster.
- Status på fravær skal være tema på skolens systemmøte på slutten av hvert semester.

HUSK:

En elev har skolefravær som krever tiltak når

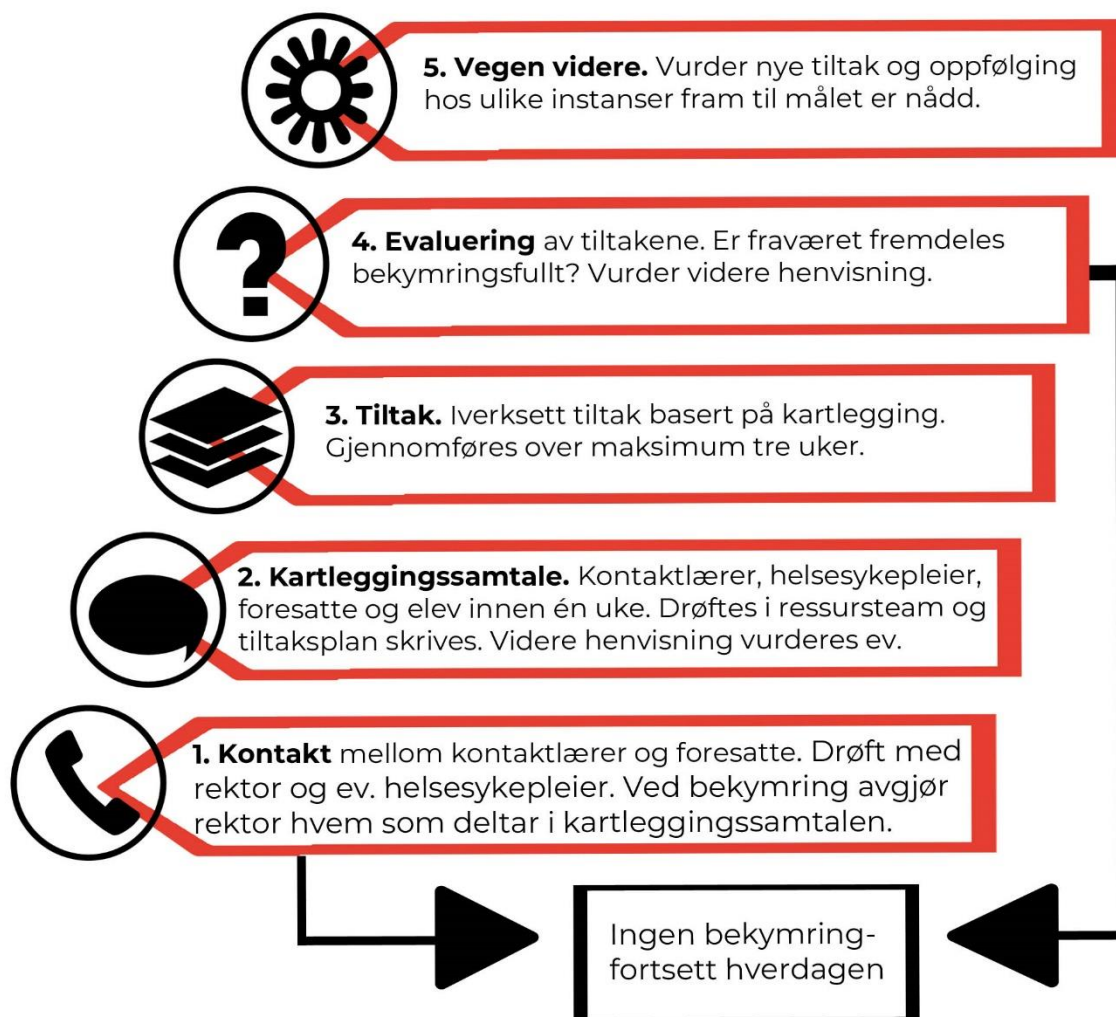
- udokumentert fravær er én enkelttime eller mer.
- dokumentert fravær er åtte enkeltdager i semesteret.
- eleven har kommet for sent tre ganger i løpet av én måned.
- eleven møter opp på skolen, men forlater skolen eller klasserommet
- eleven har tre sammenhengende sykefraværsdager

3.0 Hva gjør vi ved skolefravær

Arbeid med skolefravær krever et tett samarbeid mellom alle involverte parter. *Samarbeid* blir dermed et nøkkelord både ved forebygging og oppfølging av alvorlig skolefravær. Denne delen beskriver trinn for trinn hva skolen skal gjøre når en elev har skolefravær som krever tiltak. Retningslinjene for oppfølging av skolefravær er illustrert nedenfor i en trappetrinnmodell. En forutsetning for å følge opp skolefravær er at kontaktlærer til enhver tid har oppdatert oversikt over elevens fravær, beskrevet i oppfølgingsrutine i forrige kapittel.

Trappetrinnmodellen viser hvordan kontaktlærer går frem ved skolefravær som krever tiltak. Hvert trinn er beskrevet videre i kapitlet. I slutten av denne veilederen finnes trappen på en helside som kan klippes ut og henges opp på arbeidsplassen som en påminnelse om rutinene.

3.1 Kontakt med foresatte

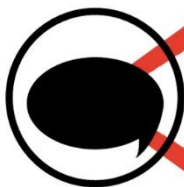

1. Kontakt mellom kontaktlærer og foresatte. Drøft med rektor og ev. helsesykepleier. Ved bekymring avgjør rektor hvem som deltar i kartleggings samtalen.

Vi ønsker å ha lav terskel for å ta kontakt med foresatte. Hensikten med kontakten er å informere om fraværet og å undersøke om det finnes konkrete årsaker til at eleven er/har vært borte fra skolen. Det kan være flere grunner til at fraværet gir grunn til bekymring. Kanskje har eleven skulket? Kanskje opplever foresatte at det er vanskelig å få eleven på skolen om morgenen? Kanskje eleven gruer seg til en situasjon på skolen? Somatiske plager kan ofte være grunnen til fraværet. Viser det seg at sykdom er grunnen til høyt dokumentert fravær, kan helsesykepleier se på dette spesielt. Loggfør all kontakt med foresatte.

Til deg som lærer: Det kan være vanskelig å vurdere om fraværet gir grunn til bekymring. Kontaktlærer skal drøfte med rektor og ev. helsesykepleier etter kontakten med foresatte. Dersom fraværet vurderes som bekymringsfullt, **skal skolen gå til neste trinn i trappa** og avtale et møte med foresatte og elev for å kartlegge mulige årsaker og tiltak.

3.2 Kartleggings samtale

2. Kartleggings samtale. Kontaktlærer, helsesykepleier, foresatte og elev innen én uke. Drøftes i ressursteam og tiltaksplan skrives. Videre henvisning vurderes ev.

Har vi grunnlag for bekymring etter første kontakt med foresatte, går vi videre i trappa og innkaller til en kartleggings samtale. Kontaktlærer er ansvarlig for dette, men det kan være hensiktsmessig å ta med andre ansatte, som helsesykepleier, sosiallærer og rektor. Samtalen bør skje innen én uke. I noen tilfeller er det naturlig å ta samtalen med foresatte og barn sammen, i andre tilfeller er det best å dele i to samtaler.

Kartleggingsamtale ved bekymring for fravær

Rammer for en god samtale

- Velg et møterom der dere ikke blir forstyrret og avtal på forhånd hvor lang samtalen skal være.
- I forkant av samtalen må det avklares om eleven skal være med.
- Hvis eleven ikke deltar, må eleven få god informasjon om hva som blir sagt og gjort, og hvorfor. Flere elever forteller at det er viktig for dem at kontaktlærer snakker med dem direkte.
- Forbered deg. Forhør deg med andre lærere eleven forholder seg til, ansatte på SFO, eller lignende, som kan bidra med viktig informasjon.
- Ta høyde for følelsesmessige reaksjoner hos foresatte og elev. Bekreft og anerkjenn følelsene uten å gå i forsvar.

Samtalens start

- Informer om at et av formålene med samtalen er å dele skolens bekymring for elevens fravær.
- Gi en konkret tilbakemelding på omfanget av fraværet.
- Informer om at skolen har rutiner for oppfølging av alvorlig skolefravær. Si at dette innebærer at det gis informasjon til skolens ledelse, og at det gjennomføres en samtale med mål om å komme frem til tiltak som vil gi en normal tilstedeværelse.
- Informer om at skolen har ansvar for at elever har en god og trygg skolehverdag og at foresatte har ansvar for at eleven kommer til skolen.
- Det kan være nyttig å vise foresatte denne handlingsplanen *Til stede hver dag*.

Forslag til spørsmål til eleven

- Trives du på skolen og på fritiden?
- Har du venner på skolen? Hva liker du å gjøre på fritiden? (idrett, dataspill, mobilbruk?)
- Er det noe du opplever som vanskelig eller ubehagelig på skolen? Er det spesielle fag du liker/ikke liker? Hvordan opplever du prøver? Hvordan går det med lekser?
- Er det lærere eller andre voksne på skolen som du har et godt/ikke godt forhold til?
- Blir du plaget eller mobbet på skolen, i friminuttene, på skoleveien eller i fritiden?
- Hva gjør du når du ikke er på skolen?
- Hvordan kunne du ønske at skoledagen din var?
- Er det noe jeg kan gjøre annerledes for at du skal ha det bra på skolen?

Forslag til spørsmål til foresatte

- Hvordan opplever du/dere at barnet trives på skolen/fritiden?
- Opplever du/dere at det er spesielle årsaker til at barnet ikke er på skolen?
- Kan forhold på skolen gjøre at barnet har fravær? Kan forhold utenfor skolen bidra til fravær?
- Er det helsemessige årsaker til at barnet er borte fra skolen?
- Hvordan var barnets tidlige utvikling, og dets tidligere erfaring med barnehage og skole?
- Hva gjør eleven når han/hun er hjemme fra skolen?
- Hvordan er elevens morgenrutiner? Kveldsrutiner? Søvn? Skjermtid? Mobilbruk?
- Kartlegg foresattes behov for støtte: Er det noe du/dere som foresatte har behov for hjelp til? Hvem kan hjelpe?
- Hva tenker du/dere at skolen kan gjøre for at barnet skal komme på skolen?

Samtalens avslutning

- Gi en kort oppsummering av samtalen.
- Hva tenker vi er mulige utløsende og opprettholdende faktorer for fraværet?
- Avtal vegen videre. Bruk tiltaksplanen, avtal et møte for å evaluere avtalen om tre uker.
- Avklar tydelige rammer for videre kontakt: når det skal være kontakt og hvordan (bruk av mail/sms/tefontid)
- Drøft om det er behov for ytterligere kartlegging, videre henvisning eller bekymringsmelding.

Etter samtalen

- Skriv et kort referat og send kopi til alle deltakere.
- Henvis eventuelt videre.

Etter kartleggingsamtalen vurderes og bestemmes tiltak, det vurderes behov for videre henvisning (til PPT, Inntaksteam, BUP) eller behov for å drøfte saken i ressursteam, hvis dette er etablert på skolen.

3.3 Tiltak

3. Tiltak. Iverksett tiltak basert på kartlegging. Gjennomføres over maksimum tre uker.

3.3.1 Grunnleggende prinsipper

- Tiltak ved bekymringsfullt fravær krever skreddersøm. Elever, skoler, og familier kan være veldig forskjellige og tiltak må tilpasses deretter.
- Tidlig oppdagelse og intervensjon er avgjørende for prognosen ved skolefravær. Intensiv oppfølging på et tidlig stadium vil i stor grad øke sjansene for en god prognose og være svært ressursbesparende på sikt.
- Et viktig mål er at eleven skal hjelpes til å være på skolen i størst mulig grad. I svært mange tilfeller vil den viktigste behandlingen ved skolevegring nettopp være å hjelpe eleven til å være på skolen og å opprettholde dagliglivets rutiner.
- De fleste elever som vegrer seg for å gå på skolen, ønsker egentlig å gå og å være som alle andre, men de greier det ikke. Skolevegring handler ikke om vond vilje eller latskap. Tiltak handler ofte om å fjerne hindringer som er for store, samt å lære eleven nye måter å møte utfordringer på. Øvelse gjør mester.
- Tiltak ved skolevegring vil ofte innebære å senke kravene til eleven i situasjoner/fag/aktiviteter som eleven opplever som vanskelige, for deretter å trappe opp utfordringene ettersom eleven viser mestring.
- Ofte vil tiltak for elever med skolevegring innebære at skolen i en periode gir en viss grad av særbehandling og er fleksible i henhold til vanlige skolerutiner. For eksempel at eleven ikke behøver å rekke opp hånda i timene eller delta i gym. Særbehandling rettfærdiggjøres ved at dette skal skje i en avgrenset periode og at det tjener hovedmålet som er at eleven skal være på skolen.
- Arbeid med skolevegring krever tett samarbeid og god informasjonsflyt mellom elev, skole, hjem og eventuelt eksterne instanser.
- Skolen må raskt ta kontakt med eksterne hjelpeinstanser ved behov; enten for å få veiledning til utforming av tiltak eller dersom en ser at eleven eller familien trenger oppfølging som skolen ikke kan gi.

Barn som vegrer seg for å gå på skolen trenger å bli hørt og at det gjøres tilpasninger. De får også trygghet gjennom at voksne rundt er trygge og tydelige ledere med forventning om at det vi avtaler følges opp. Vegring kan lett skape usikkerhet hos foresatte og de rundt. I møte med foresatte gjelder derfor det

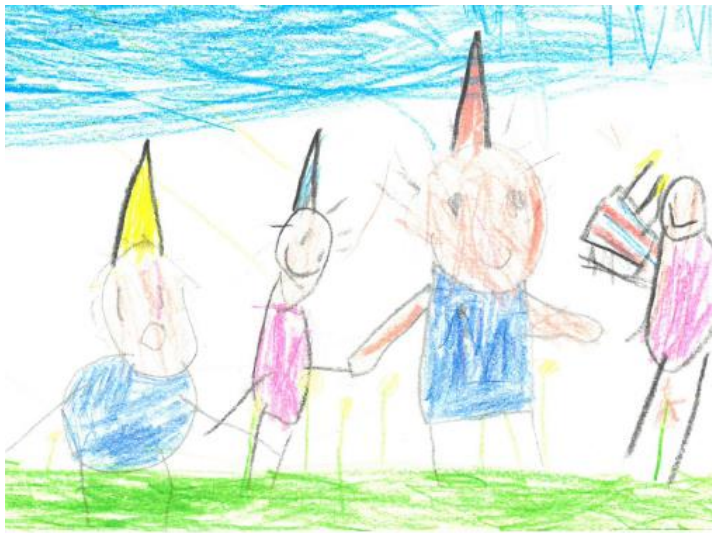
samme; de har behov for bli hørt som ekspert på sitt barn, og samtidig at skolen er trygge og tydelige ledere og forventer at foreldre følger opp som avtalt. Emosjonell støtte og veiledning av foreldre kan være hensiktsmessige tiltak, da kan videre henvisning til Inntaksteam være aktuelt.

3.3.2 Tiltaksplan

Følgende generelle prinsipper er med på å sikre en god tiltaksplan:

- Avtalen må skrives ned. Det forplikter i større grad enn en muntlig avtale.
- Avtalen bør inneholde langsiktige mål og delmål. Delmålene må være målbare, slik at planen kan evalueres. Delmål kan formuleres i form av en opptrappingsplan eller som gradvis økende krav til eleven i skolesituasjonen.
- Planen bør inkludere et tidsaspekt på gjennomføringen av delmålene, og det bør gjøres en konkret avtale om neste møte/møteplan.
- Planen bør utformes og gjennomføres med deltakelse fra: Ledelse, kontaktlærer, helsesykepleier, elev og foresatte, og ev. andre involverte parter. Ansvarsfordeling mellom de involverte partene må være tydelig. Det skal være avklart hvem som skal være kontaktperson på skolen.
- Avtalen skal si noe om hva de involverte partene gjør dersom noen av trinnene i planen mislykkes. Dette vil innebære en plan for kommunikasjon mellom partene i slike situasjoner og eventuelt en plan B.

Det skal utarbeides en timeplan i samarbeid med eleven, hva kan han/hun få til,

hva er vanskelig. Denne planen sendes til foresatte for oppfølging. Kontaktlærer har ansvar for å få med seg en annen av skolens personale til dette, for eksempel helsesykepleier, sosiallærer, rektor eller lignende. Dersom eleven deler av dagen eller uken ikke skal være på skolen, skal det lages en timeplan sammen

med eleven og foresatte for hva som skal gjøres hjemme. Foresatte bør også informeres om viktigheten av rutiner i helger og ferier.

3.3.3 Sykdom

Noen barn kan ha psykisk eller fysisk sykdom, som medfører innleggelse på sykehus/døgnavdeling. De kan i perioder være ute av stand til å gå på skolen, men for de aller fleste er tilbakeføring til skolen et mål. Ved utskrivning fra sykehus bør skolen og andre fra kommunen være med på et møte med sykehuset og kartlegge disse punktene/områdene:

- Hvordan få til trygghet, forutsigbarhet, gode relasjoner for barnet/ungdommen? Suksesskriterier?
- Behov for veiledning til foreldre og/eller lærere?
- Behov for søknad om pleiepenger/ omsorgslønn/ sykmelding foreldre?
- Behov for støtte i hjemmet? Hvor mange timer?
- Klarhet i hvor stor grad det er realistisk at barnet/ungdommen kan nyttiggjøre seg et opplæringstilbud (konkret: hva er realistisk faglig nivå/utfordringer, antall timer per dag/uke?)
- Form og opptrapping av evt. eksponeringsterapi ved angst?
- Behov for å hvile eller skjerming?
- Behov for samtaleterapi?

Kartleggingen brukes som utgangspunkt for tiltaksplanen. Det må avklares hvem som er kontaktperson mot hjemmet, fortrinnsvis kontaktlærer. Hyppig kontakt i fraværperioden gjør tilbakekomsten lettere.

3.4 Evaluering

4. Evaluering av tiltakene. Er fraværet fremdeles bekymringsfullt? Vurder videre henvisning.

Tiltaksplanen består, som sagt, av: Et langsiktig mål, ett eller flere kortsiktige mål, de konkrete tiltakene og til slutt en evalueringsdel. Evalueringsdelen skal tydeliggjøre hvorvidt delmålene er nådd og samtidig om tiltakene har vært effektive og riktige. Det er viktig at eleven ikke utsettes igjen og igjen for tiltak som ikke virker. Det er viktig at også plan B evalueres. Basert på evalueringen skal

skolen i samarbeid med foresatte igjen vurdere hvorvidt det er behov for hjelp fra andre instanser.

Dersom tiltakene ikke har ført til de endringene som ble satt som mål i samarbeidsavtalen, skal det henvises til PPT med foresattes samtykke. PPT vil kunne gi råd og hjelp til videre henvisninger til andre instanser dersom det er behov for det. Aktuelle samarbeidspartnere å trekke inn kan for eksempel være kommunens Inntaksteam, Barneverntjenesten, BUP, med flere. Er fraværet fremdeles bekymringsfullt skal enhetsleder for skole informeres. For de barna som har behov for tilbud som både er behandling og opplæring: se egen rutine for dette.

3.4.1 Bekymringsmelding til barnevernet?

Om fraværet fortsatt er bekymringsfullt etter periode med tiltak, vil det noen ganger være aktuelt å **vurdere** å sende melding til barneverntjenesten. Det er viktig å understreke at en melding til barnevernet ikke skal gjøres rutinemessig ved høyt skolefravær. En melding til barnevernet skal **ikke** sendes kun med bakgrunn i skolefraværet alene. En slik melding til barnevernet må gjøres etter en vurdering av elevens totale situasjon.

I Utdanningsdirektoratets rundskriv som omhandler skolepersonalets opplysningsplikt til barneverntjenesten (2012) står det: «*Ugyldig skolefravær eller at en elev er helt falt ut av skolen er ikke alene tilstrekkelig til at bestemmelsen tas i bruk. Fravær kan være et av flere symptomer på normoppløsning, og dette må ses i sammenheng med den totale livsførselen*».

Skolen skal underrette foresatte om melding til barnevernet og meldingen kan ikke sendes anonymt.

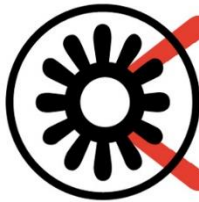
I meldingen bør disse punktene dekkes:

- beskrivelse av fraværs mønster
- barnets sosiale fungering
- det man vet om barnets psykiske helse
- tiltak prøvd, og med hvilken effekt
- i hvilken grad foreldre samarbeider om skolegang og følger opp tiltak (NOU2012:5)
- andre kjente risikofaktorer

Om barnevernet etter sin undersøkelse jobber videre i familier hvor det er langvarig skolefravær, vil det være fortløpende behov for samarbeid mellom dem, skolen, andre instanser/tjenester og familien.

Det er imidlertid viktig å presisere at alle ansatte som bekymrer for om et barn er utsatt for alvorlig omsorgssvikt, har plikt til å melde fra til barneverntjenesten (Lov om barnevernstjenester §6.4). Nærmeste leder skal involveres i en slik melding, men leder kan ikke stoppe bekymringsmeldingen da alle har en selvstendig meldeplikt.

3.5 Veggen videre

5. Veggen videre. Vurder nye tiltak og oppfølging hos ulike instanser fram til målet er nådd.

3.5.1 Koordinering

Med flere instanser inne som jobber med samme elev/familie er det ofte behov for at en instans tar en koordinerende rolle, og bestemmer hvem som er kontaktperson mot hjemmet. Det må sikres at det blir etablert en ny tiltaksplan der alle tar ansvar for sine oppgaver. Det er naturlig at skole tar en slik koordinerende rolle, som blant annet innebærer innkalling til møter, referatskriving, utfylling av tiltaksplanen. Det som gjøres dokumenteres og lagres i elevmappa. En klar forventning- og ansvarsfordeling er viktig.

Referanseliste

- Havik, T (2017). Fylkesmannen i Oppland: Fagsamling skolevegring og læringsmiljø Lillehammer 08.03.17.
- Ingul, J.M. (2005). *Skolevegring hos barn og ungdom: I: Barn i Norge 2005. Se meg!* Årsrapport om barn og unges psykiske helse, Voksne for barn.
- Jordheim, Høyer M-T. (2017). «Bekymringsfullt fravær». Fylkesmannen i Oppland: Fagsamling skolevegring og læringsmiljø Lillehammer 09.03.17.
- Kearney, C.A. (2001) School refusal behavior in youth. A functional approach to assessment and treatment. Washington. CD: American Psychological Assosiation
- Kearney, C.A og Silverman, WK. (1996). The evolution and reconciliation of taxonomic strategies for school refusal behavior. *Clinical Psychology: Science and Practice*, 3, 339-357
- Munkhaugen, E.K. (2018). *Skolevegringsatferd hos barn og unge med autismspekterforstyrrelse* <https://bestprac.no/skolevegringsatferd-hos-barn-og-unge-med-autismspekterforstyrrelse/>
- Nittedal kommune, (2015, revidert 2017). «Hver dag teller – veileder for forebygging og oppfølging av alvorlig skolefravær».
- Nordahl, T., Sørli, M-A, Manger, T. og Tveit, A (2005). *Atferdsproblemer blant barn og unge: teoretiske og praktiske tilnærminger*. Bergen: Fagbokforlaget
- NOU 2012: 5 Bedre beskyttelse av barns utvikling. <https://www.regjeringe.no/no/dokumenter/nou-2012-5/id671400/>
- Statpeds workshop om skolefravær, Oslo, 24-25.oktober 2018
- Utdanningsetaten (2009). Oslo kommune «Skolevegring – En praktisk og faglig veileder for grunnskolen i Oslo og skolens samarbeidspartnere».
- Utdanningsdirektoratet (2012). Skolepersonalets opplysningsplikt til barneverntjenesten Udir-10-2012. <https://www.udir.no/regelverkstolkninger/opplaring/Ovrige-tema/Udir-10-2012/>

Tegninger/ utsnitt av tegninger:

Forsiden: Johanna Mide Myrengen, Bjoneroa skole

I planen: Andrea Lyse Thorsbakken, Trintom skole, Ingeborg Dæhlen, Trintom skole, Mikkel Helmen, Sanne skole, Tale Forfod Sønneland, Trintom skole

Vedlegg

Vedlegg 1: Eksempel på tiltaksplan

TILTAKSPLAN for xxxx

Sted, dato:

MÅL

Langsiktige:

- komme tilbake til skolen og være i klassen.
- oppleve mestring faglig og sosialt på skolen.

Kortsiktige:

- komme til skolen med bussen om morgenen. Være på skolen fem halve dager. Jobbe på grupperommet
- være tre hele og to halve dager på skolen. Være med klassen i norsk og samfunnsfag på mandag og onsdag, opptrapping til full tid i klassen med unntak av liten gruppe i matematikk.
- være til stede gjennom hele skoledagen. Jobbe med liten gruppe i matematikk.

Uke/timeplan for uka legges også ved.

Tidspunkt for evaluering: *(dato, klokkeslett og sted for evalueringsmøte)*

Avtalen gjelder for perioden: *(som regel neste tre ukene)*

Signatur på avtalen: *(fra skole, foresatt og elev og eventuelt andre som er til stede i møtet)*

Utfordring/Op prettholdende faktor	Tiltak	Ansvar	Eventuelt Plan B	Evaluering
<p><i>Hvilke hindringer må vi gjøre noe med for at eleven skal komme seg på skolen/nå målene satt over?</i></p> <p>Mor drar på jobb før skolebussen går om morgenen</p>	<p><i>Beskriv hva som må til for å komme over hindringene. Vær spesifikk og konkret.</i></p> <p>Mor har avtale med jobben om å være hjemme til bussen har gått de neste to ukene – følger på buss</p>	<p><i>Hvem? Navngi</i></p> <p>Mor</p>	<p><i>Hvis ikke tiltakene beskrevet fører til eleven klarer å møte, hva gjør vi da? Hvem har da ansvar for hva og hvordan?</i></p> <p>Dersom mor uforutsett må på jobb tidlig neste to ukene kommer far og henter og kjører til skolen. Dersom det går å kjøre buss, kjører mor til skolen og lærer møter Stine på parkeringsplassen.</p>	<p><i>Hvilke tiltak fungerte godt? Hvilke fungerte ikke? Trenger vi nye?</i></p>
<p>Opplever lite faglig mestring etter mye fravær, spesielt i matematikk.</p>	<p>Tilrettelegge oppgaver i fagene. I norsk betyr det: ....., i engelsk betyr det ....., i naturfag/KRLE/Samf. fag betyr det .....</p> <p>Fokus på forberedelse til timer slik at disse oppleves mer ok.</p> <p>I matematikk tas en M4-prøve for å kartlegge «huller» og legger opp undervisning etter dette. Enetimer 2 ganger med lærer første to uker. Deretter liten gruppe med tre elever i matematikk.</p>	<p>Skolen v/ rektor og kontaktlærer /matematikk lærer</p>	<p>Velger ut færre fag dersom det blir for mye med alle fagene.</p>	
<p>Det er vanskelig å gå ut i storefri fordi hun ikke vet hvem hun skal være sammen med og hva hun skal gjøre</p>	<p>Det lages lekegrupper i klassen som brukes i storefri på mandager og tirsdager. Lærerstyrt aktivitet i friminutt torsdager. Onsdag og fredag drar Stine hjem når storefri begynner.</p>	<p>Kontaktlærer</p>		

Vedlegg 2: Eksempel på en annen type plan.

Plan for en elev som har store vansker med å komme seg til skolen/inn på skoleområdet og oppmøtet er svært begrenset i begynnelsen:

UKENR:

	KLOKKESLETT:	STED:	MÅL/HVA SKAL VI GJØRE:	HVEM MØTER MEG?
MANDAG	08.45 – 08.55	Benken nedenfor skolen.	Sitter i 10 min. på benken utenfor skolen. Hilse på lærer/miljøterapeut. Se på planen for resten av uka.	Kontaktlærer (navn)
TIRSDAG	08.45 – 08.55	Benken nedenfor skolen.	Sitter i 10 min. på benken utenfor skolen. Hilse på lærer/miljøterapeut.	Miljøterapeut (navn)
ONSDAG	10.30 – 11.00	Møter på skolen, og reiser til gården.	På gården m/kontaktlærer, og er der i 20 min. Hilse på lærer på gården og på dyrene.	Kontaktlærer (navn)
TORSDAG	08.45 – 09.05	Skolen: Grupperom 1	Være på skolen i 20 min. sammen med lærer. Kartlegge mestringsområder/mulige belønninger.	Kontaktlærer (navn)
FREDAG	08.45 – 09.05	Skolen: Grupperom 1	Være på skolen i 20 min. sammen med miljøterapeut. Lage plan for neste uke.	Miljøterapeut (navn)

Vedlegg 3: Tom ukeplan:

	ONSDAG	TORSDAG	FREDAG	MANDAG	TIRSDAG	ONSDAG
Morgenen hjemme	Rutiner (vekking, frokost, når drar vi på skolen, hvem kjører/tar følge)					
Skoledagen	Sikre overgangene Plan for hvem som skal være med eleven når og hva som skal skje Forventninger					
Ettermiddag/kveld	Fritidsaktiviteter Legging Regulering av skjermtid og/eller andre ting					

Denne timeplanen er «uvanlig» i formen fordi den går fra onsdag til onsdag. Dette er fordi det for mange kan være lurt å ikke legge opp uka fra mandag til fredag med evaluering på fredag. Da kan sjansen være stor for å gå inn i helgen med en dårlig følelse på fredag og det å komme i gang igjen på mandag kan bli desto vanskeligere. Det anbefales derfor en plan som ikke nødvendigvis følger uka

Vedlegg 4. Eksempel på ukeplan

Uke

Uke	Klokka	Hva	Hvor	Sammen med hvem
Mandag	08.50-10.00	Velge en av to oppgaver. Oppgaven skal jobbes med i til sammen ti minutter før vi gjør noe du har lyst til. Valg mellom to aktiviteter ut fra liste vi har lagd sammen.	Gruppe rommet nede	
Tirsdag	08.50-10.00	Se første episode av Lik meg på NRK TV. Etter at vi har sett på denne episoden kan vi gjøre noe du har lyst til. To valg, fra liste. https://tv.nrk.no/serie/lik-meg/sesong/1/episode/1/avspiller	Gruppe rommet nede	
Onsdag	08.50-10.00	Velge en av to oppgaver. Oppgaven skal jobbes med i til sammen ti minutter før vi gjør noe som du har lyst til. To valg, fra liste.	Gruppe rommet nede	
Torsdag	08.50-10.00	Se en episode på nett om miljøet. Live redder verden, litt, første episode på NRK skole. Etter at vi har sett episoden kan vi gjøre noe du har lyst til. To valg fra, liste. https://www.nrk.no/skole/?mediaId=21751&page=search&program=Live%20redder%20verden.%20Litt	Gruppe rommet nede	
Fredag	08.50-10.00	Velge en av to oppgaver. Oppgaven skal jobbes med i til sammen ti minutter før vi gjør noe du har lyst til. To valg fra liste.	Gruppe rommet nede	

Valgfrie aktiviteter er en egen liste, før oppstart hver dag velger eleven ut to som han/hun kan velge mellom når aktiviteten er valgfri.

Vedlegg 5: Eksempel på ukeplan

UKE

	KLOKKESLETT:	STED:	MÅL:	HVEM MØTER DEG?
MANDAG	08.45 – 08.50	P-plassen ved skolen.	Sitter i bilen i 5 min. og hilser på lærer/miljøterapeut	Siv
TIRSDAG	08.45 – 08.50	P-plassen ved skolen.	Sitter i bilen i 5 min. og hilser på lærer/miljøterapeut	Siv
ONSDAG	08.45 – 08.55	P-plassen ved skolen.	Sitter i bilen i 10 min. og hilser på lærer/miljøterapeut	Alfred
TORS DAG	08.45 – 09.05	Møterom	Får informasjon om leirskolen av lærer og mor. Varighet 20 min.	Alfred
FREDAG	08.45 – 09.05	Møterom	Samtale om leirskolen sammen med miljøterapeut. Varighet 20 min.	Alfred

UKE

	KLOKKESLETT:	STED:	MÅL:	HVEM MØTER MEG?
MANDAG	08.45 – 08.55	Møterom	Være på skolen i 10 min. sammen med lærer/miljøterapeut	
TIRSDAG	08.45 – 08.55	Møterom	Være på skolen i 10 min. sammen med lærer/miljøterapeut	
ONSDAG	10.30 – 11.00	Møter på skolen, og reiser til gården.	På gården m/....., og er der i 20 min.	
TORS DAG	08.45 – 09.05	Skolen	Være på skolen i 20 min. sammen med lærer/miljøterapeut	
FREDAG	08.45 – 09.05	Skolen	Være på skolen i 20 min. sammen med lærer/miljøterapeut	

Gran Kommune

61 33 84 00

postmottak@gran.kommune.no

